

Eesti osaluse strateegiline raamistik Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni partnerlustes

Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti” üheks oluliseks eesmärgiks on tagada, et Eesti oleks aktiivne ja nähtav rahvusvahelises teaduskoostöös. Eesti osalemine Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni alastes partnerlustes, mis toetavad riikideülest koostööd ja aitavad lahendada riigi ja maailma ees seisvaid ülesandeid, teeb nii teadlastele kui ka ettevõtjatele kättesaadavaks maailma uusimad teaduse ja innovatsiooni saavutused, avab uusi koostöövõimalusi ja maailmatasemel teadustaristu.

Uues raamprogrammis Horisont 2020 on võrreldes varasemate raamprogrammidega oluliselt suurem osakaal riikidevahelise ning erasektori ja avaliku sektori vahelise partnerluse toetamisel. Erinevates teaduskoostöö partnerlustes osalemine on ressursimahukas, seetõttu tuleb Eestil teha valikuid, millistes algatustes osalust riiklikult toetada. **Käesolev raamistik määrab partnerlustes riigi osaluse põhimõtted, kirjeldab valikute tegemise otsustusprotsessi ja erinevate osapoolte rollijaotuse.** Raamistik hõlmab EL Toimimise Lepingu artikkel 185-l põhinevaid ühisprogramme, teadusuuringute ühise kavandamise algatusi (*Joint Programming Initiatives, JPI*), ühiseid tehnoloogiaalgatusi (*Joint Technology Initiatives, JTI*), Euroopa Tehnoloogia- ja Innovatsiooninstituudi (EIT) teadmis- ja innovatsiooni kogukondade (*Knowledge and Innovation Communities, KIC*) teaduskoostööd, FET (*Future and Emerging Technologies*) partnerlusi, Euroopa Teadustaristute strateegiafoorumi (ESFRI) tegevuskava objekte (sh Euroopa teadustaristute konsortsiume (ERIC)), Euroopa innovatsioonipartnerlusi (*European Innovation Partnership, EIP*) ja ERA-NET ühiskonkurssse.

Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuse partnerlustes osaluse põhimõtted ja eeltingimused

Eesti riik toetab rahaliselt osalemist teaduskoostöö algatustes, mis aitavad kaasa Eesti ühiskonna ja majanduse vajaduste ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni üldiste

eesmärkide saavutamisele, sh. soodsate tingimuste loomist tootlikkuse ja elatustaseme kasvuks, heaks hariduseks, kultuuri arenguks ja Eesti kestmiseks.

Partnerlustes osaluse valikute tegemisel lähtutakse järgnevatest põhimõtetest:

- Osalemine aitab kaasa sotsiaalmajanduslike probleemide lahendamisele, mille puhul Eesti enda ressurssidest ei piisa ning mille lahendamiseks on vajalik riikidevaheline koostöö;
- Osalemine aitab kaasa valdkondliku arengukava eesmärkide saavutamisele, võimaldab valdkonnal teha arenguhüppe, anda edasisele arengule tõuke või viia läbi märgatava kvalitatiivse mõjuga muudatusi;
- Osalemine aitab kaasa ühiskonna, majanduse ja teaduse arenguga seotud eesmärkide saavutamisele; võimaldab suurendada teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide võimekust teenida ühiskonna ja majanduse huvisid;
- Osalemine on vajalik kompetentside arendamiseks ning toetab rahvusvahelistumist ja tippteadust.

Osaluse eeltingimused:

- Edukaks osaluseks EL teadus- ja arendustegevuse partnerlustes on Eestis olemas piisav võimekus ja tase (teaduses, ettevõtluses ja/või riigi tasandil);
- Euroopa Teadustaristute strategiafoorumi (ESFRI) tegevuskava objektidega liitumise eeltingimuseks on reeglina teadustaristu kuulumine Eesti teadustaristu teekaardi nimekirja;
- Algatuse, mille eesmärgiks on koordineerida riikide teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevusi ning mis nõuavad vastava riikliku tegevuskava olemasolu, toetatakse juhul kui vastav tegevus on planeeritud valdkondliku ministeeriumi teadusuuringute osana.

Otsustusprotsess ja osapoolte rollid

Euroopa Liidu partnerlustes osaluse rahastamisotsuste aluseks on EL partnerluste osaluskava (edaspidi *osaluskava*). Osaluskava sisaldab ülevaadet hetkeseisust (partnerlustest ja konkreetsetest projektidest, milles Eesti osaleb) koos hinnanguga senise osalemise tulemuslikkusele ning uute algatuste ettepanekuid koos selleks planeeritud ressurssidega ja seotud asutustega.

Osaluskava töötatakse välja samas ajaraamis kehtiva teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegiaga. Kord aastas (koos eelarve planeerimisprotsessiga) või vajadusel

sagedamini toimub kava ülevaatamine ja muutmine, võttes arvesse lõppevaid ja lisanduvaid teadusalaseid partnerlusi ning rahalisi võimalusi.

Erakorraliste suuremahuliste (eelarve prognoositavat mahtu ületavate), pikaajaliste (kehtiva strateegia ajakava ületavate) kohustustega algatustes osalemine kinnitatakse Vabariigi Valitsuse otsusega, konsulteerides Teadus- ja Arendusnõukoguga.

Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuse partnerlustes osaluse otsustusprotsess Eestis

1. SA Eesti Teadusagentuur (edaspidi *ETAg*) koondab ja edastab informatsiooni EL teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni alaste partnerluste kohta valdkondlikele ministeeriumidele ning teeb selle informatsiooni kättesaadavaks teadusasutustele ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusele (edaspidi *EAS*), kes edastab selle ettevõtetele.
2. Partnerlustes osaluse ettepanekute tegemine:
  - 2.1. Valdkondlikud ministeeriumid teevad valiku oma valitsemisala eesmärkidest ja vajadustest lähtudes ning esitavad oma ettepanekud *ETAg*-le. Valiku tegemisel võtavad ministeeriumid kohustuse tagada täielikult või osaliselt (näiteks *ETAg*-i kaasrahastamisel) osalusega seotud kulude katmine.
  - 2.2. Teadusasutused esitavad *ETAg*-le põhjendatud ettepanekud ja osalussoovid.
  - 2.3. Ettevõtete osalust eeldavate algatuste puhul esitab *EAS* koondatud ettepanekud *ETAg*-ile.
3. *ETAg* koondab ettepanekud ning koostab osaluspõhimõtetest ning rahalistest vahenditest lähtudes osaluskava ettepaneku ja esitab selle Teaduspoliitika komisjonile arutamiseks.
4. Teaduspoliitika komisjon arutab kord aastas või vajadusel sagedamini *ETAg*-i poolt koostatud osaluskava ettepanekut, annab nõu strateegiliste valikute tegemisel ja võtab kava suhtes vastu nõuandva iseloomuga otsuse. Erakorraliste suuremahuliste ettepanekute korral võib Teaduspoliitika komisjon kohtuda plaaniväliselt ja võtta selle osas vastu nõuandva otsuse.
  - 4.1. Erakorraliste suuremahuliste (eelarve prognoositavat mahtu ületavate), pikaajaliste (kehtiva strateegia ajakava ületavate) kohustustega algatustes osaluse ettepaneku esitab valdkondlik ministeerium koos Teaduspoliitika komisjoni ettepanekuga kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele, konsulteerides Teadus- ja Arendusnõukoguga.
5. Partnerlustes osaluse otsuste kinnitamine:
  - 5.1. *ETAg*-i nõukogu kinnitab osaluskava ja tagab selle avalikkusele kättesaadavuse. Pidevalt ajakohastatud info EL teadusalaste ühisalgatuste sisu ja seisu kohta on

kättesaadav ETAg kodulehelt. Osaluskava elluviimise eest vastutab ETAg koos partnerlustes osalevate Eesti asutustega.

5.2. Vabariigi Valitsus kinnitab oma otsusega osaluse erakorralistes (suuremahulistes/pikaajalistes) algatustes. Kõik suuremahulised ja pikaajalised algatused kavandatakse riigi eelarvestrateegia raames.

Partnerlustes osaluse rahastamine

Euroopa Liidu partnerlustes osalust rahastatakse valdkonna eest vastutava(te) ministriumi(te)riigieelarvelistest, tõukefondide või muudest vahenditest.

ETAg (kaas)rahastab osalemist vaid nendes algatustes, mis on ETAg-i nõukogu poolt kinnitatud osaluskavas või milles osalusele on heakskiidu andnud Vabariigi Valitsus.

Valdkondlikud ministriumid planeerivad oma eelarvesse oma valdkonna algatustes osaluse (täieliku või osalise) rahastamise. Algatuses osaluse täpne töökorraldus lepitakse kokku ETAg-i ja vastavate ministriumide ning seotud osapoolte vahel.

Kui EL tasandil on algatuste juures võimalik osaleda rahastamistingimuste läbirääkimistel, eelistab Eesti läbipaistvaid ja objektiivsetel alustel põhinevaid rahastustingimusi, mis võtavad arvesse riikide suurust, soodustavad riikide osalust ning tagavad kulude õiglase jagunemise (eelistades nt SKP-põhiseid osalustasu arvestamise meetodeid).

Osaluskava monitoring

Osaluskava täitmisest antakse Vabariigi Valitsusele, Teadus- ja Arendusnõukogule ja Teaduspoliitika komisjonile ülevaade TAI strateegia iga-aastase aruande raames.

Joonis 1. Osaluskava koostamise mudel

